

DRUŠTVENIK

LETO 1931 — ŠTEVILKA 10

O nalogah katoliške prosvete v slovensko-delavski občini

(Nadaljevanje.)

In vse zadnje stoletje je stoletje stroja. Vse stoletje je človek izpopolnjeval stroj. Nobena investicija v ta namen, da stroj napravi večjo ali boljšo storitev, ni bila prevelika. Skoda pa je bilo in je vsakega denarja za varnostno napravo na stroju, za zdravstveno dobro ureditev stroja. Za ta namen, za človeka, ki mora dan za dnevno delati s strojem in pri stroju, ni denarja, ni sredstev. Ni delavnice, ni laboratorija, kaj šele šole ali celo univerze, kjer bi se človek-podjetnik trudil, premišljeval in raziskoval, koliko škode napravi stroj človeku-delavcu, kako človeka-delavca uničuje tovarniški in rudniški obrat, kako široke plasti ljudi-delavcev propadajo radi kalkulacije človeka-podjetnika. Na človeka-delavca človek-podjetnik v novi dobi ne misli več kot toliko, kolikor znaša postavka človeške delovne sile, ki naj služi podjetnikovemu dobičku.

Ko je ta strašna zabloda rodila že toliko gorja, da je krik ranjenih in stok umirajočih delavcev prepil svet, so se zganiile nekatere države in pospeševale ali vsaj dopustile odredbe in organizacije v varstvo delavca. Malo je, kar se je v ta namen storilo, ker bistva in izvira zla ni odpravilo, ali vendar toliko, da danes vsak podjetnik s popolnoma sigurno, preračunano gotovostjo ve v številkah in v odstotkih, kako gorje rodi njegovo podjetje, n. pr. koliko nesreč se zgodi pri stroju, ki nima varnost-

ne naprave. Podjetnik, ki postavi delavca k takemu stroju, se s preračunano gotovostjo zaveda in mora zavedati, da bo pri tem stroju na leto toliko in toliko nesreč, da bo ta stroj poleg vsega drugega produciral toliko in toliko invalidov in mrličev. Mirno trdimo, da si je vsak večji industrijec tega dejstva svest. Točno tudi ve, da bi z večjimi ali manjšimi stroški število teh nesreč bistveno zmanjšal ali popolnoma izbrisal. Pa se teh stroškov izogne, ker se mu jih škoda zdi in mirne duše pusti, da teče v njegovi tovarni človeška kri. Ali ni to zavesten morilec, in sicer morilec mas?

Ko smo se dokopali do tega spoznanja in kot katoličani ugotovili, da umirajo ljudje, bratje po zavestni krivdi soljudi, ali se ne čudimo sami sebi, kako malo se v vsakdanjem življenju zmenimo za socialno gorje. Kako lahkomišlno oproščamo morilec, če nam predlože le kako civilizirano opravičbo. Če nam recimo pravijo, da kalkulacija ne prenese investicij za varnostne naprave, ali pa, da so zdravstvene naprave v tovarni tako drage, da tovarna ne bi bila konkurenčna, če bi si jih dovolila, ker bi bila, recimo, režija prevelika. Take in podobne izgovore glede vseh panog socialne bede sprejemamo tudi dobri katoličani, ne da bi pomislili, da je po božjih kalkulacijah ne le eno samo človeško življenje, ampak tudi vsak del človekove te-

lesne ali duševne sile močnejša postavka, kot vse ogromne vrednosti, ki jih je produkcija ustvarila

Ali se ne zgrozimo nad seboj, ko se zavemo, da nam prav nič srce ne zatrepeta, čeprav vsak trenutek in dan brezštevilni naši bratje radi nereda, ki ga je ustvarila izkvarjena miselnost in ga vzdržuje otopela vest, tulijo v bolečinah in umirajo, ker so jih zadele grozovite posledice konkurenčnosti v produkciji.

Komur pa je jasno zasvetila ta osnovna in največja zapoved, ki nam jo je Bog dal, ko je človeku izročil svet, da namreč mora vse ravnanje ali če hočemo, gospodarjenje človekovo z zemeljskimi dobrinami, biti v dobro človeku le radi človeka in njegove blaginje, za ohranitev človeškega življenja, za dobrobit vsakega in vseh ljudi; kdor nam to pove in pravi, da n. pr. ubijanje ljudi v masah, ki ga povzročamo danes, ni manjši ampak večji greh kot je bilo pretepanje sužnjev in kot je vsak posamezen umor — vsak, ki to trdi, je v sedanji družbi — tudi med nami — čudak, ki ne razume vseobsežnosti današnjega gospodarjenja. Prav to razpoloženje pa je najhujši znak današnje otopelosti in brezvestnosti.

Sedaj nam bo morda bolj razumljivo, zakaj v tako zvanem socialnem vprašanju dandanes toliko razpravljamo. Mukepolno je dokazovanje potrebe, še mučnejše, dolgotrajnejše in neprimerno težje pa izvajanje in uveljavljanje socialnih reform. Otopela vest, brezsrdnost in v temeljih izkvarjena miselnost ovirajo, onemogočujejo in pogosto uničujejo vsako uveljavljanje socialne pravičnosti.

Slovenski katoličani si moramo biti na čistem, ali smo vse storili in hočemo vse storiti, da na nas ne bo padla kri ubogih bratov, ali mi napravimo kar moremo, da rešujemo vsak posamezno ali v skupnosti svoje brate uničenja, umiranja, trpljenja in pomanjkanja. To je vsa vsebina našega socialnega vprašanja.

Mal zglede iz zgodovine socialnih bojev nam pokaže, kakšni smo. Pokojni dr. Janez Krek je hotel pridobiti naše ljudstvo za zlato misel varovanja kmetov delavcev. Z vsem ognjem se je vrغل na agitacijo, da bi pridobil prijateljev med narodom za takratni načrt zakona. Pa je celo on, ki nima para med našimi voditelji, govorniki in agitatorji, moral umolkniti pred silnim hrupom nahujskane množice, ki mu je preprečila, da bi o tem sploh govoril. Ko je letos Kmetiska zveza razpravljala o istem predmetu, razpoloženje med zborovalci ni bilo nič boljše.

Ta zglede, mislim, da je značilen za naše mišljenje. V jedru smo nasprotni socialnim reformam in nismo voljni za ta namen prinašati nobenih žrtev. Pač veliko govorimo o socialnih nalogah, a le od daleč in v višavah, okoli sebe pa redko kdo pogleda, kaj v tem oziru manjka in še bolj redki so, ki kaj store.

Le pogledjmo par panog našega organiziranega življenja:

Ponosni smo na svoje zadrugništvo. Ouderuhov je rešilo našo vas, kmeta je postavilo na lastne noge in v posebni neurejenosti, ki grozi po vojni uničiti vse, je zadrugništvo prestalo hude preizkušnje in se izvrstno izkazalo. Stevilčni uspehi nas tu ne zanimajo. Če ne bi imeli zadrugništva, bi ne imeli svobodnega katoliškega slovenskega kmeta. Zadrugništvo je danes najbolj uvedena, najbolje preizkušena in skoro edina uspela oblika kolektivnega gospodarstva. Ali je vsak katoliški slovenski socialni delavec kdaj resno premislil okolnosti svojega stanu, svojega okoliša, občine, kraja, in se potrudil, da bi ustvaril za svoje stanovske tovariše ali za dotične razmere primerno zadruško? Ali je vsaj vsem tistim, ki toliko govorimo o kolektivizaciji gospodarstva, prišlo na misel, kako zlasti našemu delavskemu zadrugništvu, ki orje leženo, vidi novo mladiko, za novo življenje? Ali

se naše katoliške organizacije kaj potrudijo, da bi čelavstvu v okviru združništva priskočile na pomoč? Ali smo tisti, ki se o socializaciji prepričamo, že kaj storili za izpopolnitev združništva, ki je danes edina konkretna sprejemljiva oblika socializacije? Ali je dal vsak vsaj en pаметen nasvet, kako naj se naše združništvo izpopolni in razširi, da bo zajelo v svoj blagodejni vpliv večji krog naroda in v popolnejši meri izvršilo svojo socialno dolžnost.

Strokovne organizacije slovenskega katoliškega delavstva so taki nebojgljenčki, da nam najbolj kričeče kažejo, da v tem oziru nismo niti začeli izvrševati svoje dolžnosti. Dasi občudujemo skupino našega delavstva, ki vztraja, vendar: kje so tisoči in tisoči fantov in deklet, ki so odšli iz naših katoliških domov v tovarno, odkod so se vzeli tisoči proletarijata v tvornicah po Slovenskem, ki ne marajo ne za krščanstvo, ne za našo skupnost več. Izgubili smo jih, ker nismo delali in ne delamo.

Vsi menda brez izjeme radi naglašamo, da smo toliko poučeni in vemo, da je za delavce strokovna organizacija edino sredstvo samoobranitve. Če bi nam kdo razlagal pomen in ustroj strokovnih organizacij, bi dremali, češ, da to že vse vemo in poznamo. Pri vsem tem pa se enega premalo zavedamo: **vprišanje delavske organizacije je vprišanje katoliške slovenske skupnosti.** Kajti hčere in sinovi naših krščanskih družin, ki ustvarjajo danes slovenski proletarijat, niso ali ne bodo več v katoliški skupnosti, če v tovarnah in delavskih središčih ne bomo ustvarjali delavskih zajednic, ki morajo biti hrbenica, morala in materijalna opora delavskih mas. **Te mase bodo ali katoliške ali pa katolištvu besno sovražne.** Tudi tega se morda zavedamo, ali storimo ničesar ne, oziroma tako malo, da ne izda.

Dvojno je v tem oziru potrebno: doma pripraviti mladega človeka na delavske in tovarniške razmere,

vzgojiti in poučiti ga; v tovarni, to je na licu mesta v tovarniških in delavskih središčih pa ustvariti ozračje in razmere, ki bodo dihale katoliško življenje ali vsaj ne bodo ubijale vere v katolicanih, ki tja pridejo.

Kakor je slovenska katoliška demokracija dobro razumela in izpolnila svojo nalogo, ko je ločila duhove, ko je združništvo in prosvetno organizacijo na široko razpletla, ko je vzgojila za vsak kraj dobre župane, zadrugarje in njihove pomočnike, **tako je danes najnujnejša naloga vse slovenske katoliške skupnosti, da da svojemu narodu temeljito in živo katoliško socialno vzgojo.** Če je bilo požrtvovalnih ljudi, da so ustanavljali društva, zbirali knjižnice in organizirali tečaje za vse vrste izobrazbe, **morajo sedaj nujno priključiti delavce,** ki bodo v vsakem odboru katoliške akcije, v vsakem prosvetnem društvu in v vseh katoliških organizacijah skrbeli, da bo o delavskih težnjah, o delavskem trpljenju in delavskih uspehih, o vseh delavskih razmerah vsak naš človek vsaj toliko poučen, kot je n. pr. danes o našem šolstvu, o davkih, cestah, politiki itd. Katoliška demokracija mora vzgojiti za vsako delavsko-kmečko občino vsaj par dobrih poznavalcev socialne zakonodaje in inicijativnih, komunalnih referentov, da bodo katoliški odborniki v občinah in katoliški župani vpeljali nujne socialne naprave.

Naj malo razložim. V devetdesetih letih, ko smo se borili za splošno in enako volilno pravico in izvedbo demokratične samouprave v naših kmečkih občinah, so vzgojili naši predniki vrsto dobrih ljudskih županov in dobrih poznavalcev posameznih panog podeželskega skupnostnega gospodarstva, naše prosvete, združništva itd. Danes nam je poleg tega in pred vsem treba, da vzgojimo poznavalce zakonov, ki urejajo delavske, mezdne in splošne socialne odnose. Kdo danes po naši deželi kaj ve o najvažnejših zakonih te vrste?

N. pr.: o delavskih zaupnikih, o zaščiti dela, o delovnem času, o borzah dela, o delavskem zavarovanju, o izseljenstvu, o obrtnem redu, o rudarskem zakonu, zakonu o prometnem oseboju, o zakonu o trgovskih nameščencih itd. Na splošno so nam vsi ti zakoni in odredbe španska vas. Za bodoče pa je neizogibno, da v vsaki občini vzgajamo vsaj nekaj dobrih poznavalcev te panoge našega zakonodajnega in upravnega življenja.

Občinske zadeve. Kdo se v naših občinah briga za socijalna delavska vprašanja? Ali n. pr. naši župani in naši dušni pastirji store tu svojo dolžnost? Poglejmo le par slučajeve. V občini se n. pr. raznese novica, da ka-

pitalist kupuje zemljišče za tovarno. Kapitalist povprašuje po kaki ceni je zemlja, pod kakimi pogoji se dobi delovna sila, kakšne so sploh razmere. Ali župan, ali župik razumeta dopovedati kapitalistu, da podjetju, ki bo hotelo zaposlovati otroke in ženske ponoči, ne bodo v tistem kraju rožice cvetele. Ali opozorita svoje župljane, da se ne smejo za vsako ceno prodati tovarni. Ali naša oblastva zahtevajo vsaj najnujnejše, kar je potrebno za zdravje in moralno življenje delavstva v tovarni. Na vse to premalo mislimo ali sploh ne mislimo, da gre mimo nas in preko nas, kot bi ne rezalo globoko v zdravje in življenje dotične okolice. (Dalje.)

Skioptikon ali kino?

Gotovo je, da prosvetna društva s svojim delovnim programom po večini ustrezajo željam svojih članov in mnogo doprinašajo splošni prosveti. O tem nas prepriča že pogled v statistiko vsakoletnih predavanj, tečajev in iger v naših društvih. Vendar zahteva moderni čas tudi modernejša ponazorjujoča sredstva, med katere spadata v prvi vrsti zlasti skioptikon in film. Saj ostane vsakemu mnogo bolj v spominu, če spremljajo predavateljeve besede nazorne slike, ki povedo mnogo več kakor pa celi odstavek predavateljevega govora. To so spoznala že mnoga društva in je zato število skioptikonov v naših društvih že precejšnje, prav tako pa se moramo ponašati z razmeroma lepim številom projekcijskih kino aparatov za predvajanje filmov. Pravilno pa bi bilo, da bi danes vsako društvo, ki ima na razpolago električno razsvetljava, imelo tudi skioptikon, če že ne kino aparata.

V nastopnih letih bo še marsikako društvo, ki doslej nima niti skioptikona niti kino aparata, prišlo gotovo v potrebo, da si nabavi eno ali drugo. Sicer je res, da zlasti pri društvih z manjšim številom članov igra najvažnejšo vlogo pri nabavi takih aparatov denarno vpra-

šanje in da po večini odločitev za ta ali oni aparat prinese končno veljavno stanje društvene blagajne in podjetnost odbornikov, ki si stavijo nalogo, da bodo spravili v gotovem času potrebno vsoto z društvenim delovanjem skupaj, toda samo to ne sme biti edini vidik pri nabavi aparatov te vrste. Treba je namreč vpoštevati želje članstva, zlasti pa prosvetne potrebe članstva, hkrati pa ne prezreti možnosti, ki jih za razvoj društvenega delovanja nudi skioptikon, oziroma kino aparat. Zato je najbolje, če si ogledamo prednosti in slabe strani skioptikona kakor tudi kino aparata in nato odločimo, ali naj si društvo raje nabavi skioptikon ali kino aparat.

Ker je skioptikon že mnogo bolj vpeljan in brez dvoma znan vsakemu članu naših prosvetnih organizacij, vzemimo v pretres najprej skioptični projekcijski aparat. Običajni skioptikoni najrazličnejših tvrdk nam nudijo možnost, da prociramo slike skozi takozvane diapozitive na projekcijsko platno. Diapozitivi so večinoma naravni posnetki — fotografije, enobarvne ali večbarvne, napravljene na steklenih ploščicah. Skioptikon nam meče te slike skozi diapozitive v močno povečanem

merilu na projekcijsko platno. Kaže nam torej mirujoče slike, ki nazorno pojasnjujejo predavanje govornika. Skioptikon nam torej omogoča ilustracijo predavanj z mirujočimi slikami. Te slike lahko razločno in dobro vidi vsak, ki se udeleži predavanja. Za vsako skioptično predavanje je treba torej imeti k predavanju spadajočo zbirko diapozitivov. Takih zbirk ima naša matica, Prosветna zveza v Ljubljani, veliko zalogo, ki je dosedaj največja izposojevalnica diapozitivov v Jugoslaviji. Prosветnemu društvu, ki bi se torej odločilo, da si nabavi skioptikon, torej ne bo zmanjkalo slikovnega materiala in predavanj, oziroma predavateljev.

Uporabljanje skioptikona je izredno enostavno in ne zahteva v resnici nikakršnega strokovnjaka. Povsem zadošča, če je med društvenimi člani eden ali dva, ki se zanimata za skioptikon, saj so edine težave pri skioptikonu nekako sledeče: Skioptikon je treba pravilno priključiti na električni tok, da ne pregori močna žarnica, ki daje za proiciranje slik potrebno svetlobo.

Pri nekaterih aparatih žarnica ali oglja obločne luči nista nepremično pritrjena. Radi tega je treba ugotoviti, če pada skozi leto v resnici polna svetloba luči, kar se s poskušanjem lahko ugotovi. Pri napačnem stanju žarnice ali občnega plamena je namreč svetlobni pravokotnik na platnu v kakem delu bolj temen, kar bi motilo pri proiciranju slik. Napaka se odpravi na ta način, da se premika luč, in sicer vedno na povsem nasprotno stran, kakor vidimo na platnu. Če je temen recimo desni zgornji kot platna, premaknemo luč nekoliko na levo in navzdol. Če se pa pokaže temna lisa v sredi ali pa na vseh štirih kotih, pa premaknemo luč v ravni črti naprej ali nazaj.

Nadaljna naloga upravljača skioptikona je ta, da potem, ko mu skioptikon že meče svetlobni stožec na projekcijsko platno, naravna objektiv skioptikona tako, da meče na platno ostre obrise slike na diapozitivu. To se ugotovi povsem lahko, saj za to ni treba drugega kakor s posebnim vijakom pre-

mikati objektiv naprej ali nazaj tako dolgo, da se določi mesto, pri katerem je slika na platnu najbolj ostra. Ko je to določeno, je najbolj pametno, da se pusti objektiv popolnoma na miru.

Nato vlagamo v za to določeno špranjo skioptične slike narobe tako, da je desna stran zamenjana z levo. Če pazimo še na vrstni red slik, mora poteci skioptično predavanje povsem v redu.

Za skioptično predavanje zadošča 30 do 40 diapozitivov, nikdar seveda ne škoduje, če jih je več. Pri skioptikonu je vsaka nevarnost požara izključena in za to ni treba nikakršnih varnostnih naprav. Skioptikon je torej brez dvoma najpripravnije in najenostavnije sredstvo za poživitev prosvetnih in poučnih predavanj v naših društvih. Mnogokrat pa za nekatera predavanja ni mogoče dobiti diapozitivov. Moderni skioptikoni prav lahko odpomorejo temu zlu in zadošča, če imamo razglednice, fotografije ali vsaj slike v knjigah. Taki skioptikoni, ki nam proicirajo slike ne le skozi diapozitive, ampak tudi s fotografij in slik, pa so precej dražji od običajnih in tudi njih upravljanje je za spoznanje bolj težko, oziroma zahteva vsaj nekoliko več pazljivosti in češče tudi potrpežljivosti.

S tem pa smo že načeli za vsak odbor prosvetnega društva najvažnejše vprašanje, namreč, koliko stane skioptikon. V primeru s koristjo, ki jo imajo člani društva, in z zanimanjem, ki raste za delovanje društva, je nabavna cena skioptikona izredno nizka. Prosветna zveza, ki je oskrbela že mnogim društvom cenene in prav dobre skioptikone, ima te vedno v zalogi. Cena se suče od 1000 Din naprej in je odvisna seveda od velikosti in drugih pritklin, kiboljšavajo povprečni skioptikon. Poleg tega pa Prosветna zveza za posamezna predavanja tudi izposoja skioptične aparate za malenkostno odškodnino, kar torej brez dvoma omogoča skioptična predavanja v vsakem društvu, celo v takem, ki nima elektrike. Prosветna zveza ima namreč poseben skioptikon, v katerem gori acetilenska luč

Pomen skioptikona za izobrazbo je seveda velik. Saj z njegovo pomočjo najlažje obogatimo svoje znanje zemljepisa in zgodovine. Izredno pripraven je pri naukih iz umetnosti, folklore ter strokovnem pouku. Kot propagandno sredstvo zlasti za tujski promet in turistiko pa je naravnost neprecenljiv.

Nabava skioptikona se prosvetnemu društvu brez dvoma izplača v par letih, četudi društvo pri predavanjih pobira mogoče povsem malenkostne prispevke za vstopnino. Pravilno pa bi bilo načelo, da bi vsako društvo imelo skioptikon, katerega bi plačalo iz drugih sredstev, pri predavanjih pa pobiralo samo tolikšne prispevke, kakršni so potrebni za kritje izposojevalnine diapozitivov in potnih stroškov eventualnega predavatelja. Na ta način bi vsako društvo v resnici idealno izvrševalo svoj prosvetni program in deseglo brez dvoma lepe uspehe. Seveda bo vsak zadovoljen, če bo mesto suhega predavanja videl še zbirko lepih in nazornih slik. Marsikdo pa si bo želel še bolj nazornih živih slik, včasih pa tudi zabavnih. Take mu seveda skioptikon ne more nuditi in če hoče imeti društvo tudi te, potem mu ne kaže drugega, kakor da z vso resnostjo vzame v pretres vprašanje, ali naj si društvo nabavi kino aparat. Naj omenimo vnaprej, da primerjava skioptikona s kino aparatom danes izpade vedno v prilog kino aparatov in da je edina težavna točka pri nabavi kino aparata — finančno vprašanje.

Ni je pridobitve modernega časa, ki bi v kratkem roku 30 let mogla pokazati tako vsestranski in ogromen razvoj, kakor ga je doživela kinotehnika. Iz primitivnih in začetniških filmov je nastala mogočna svetovna filmska produkcija, ki predstavlja v bogatih državah milijardne vrednosti samo v industriji. Mnogo važnejši je vpliv, ki si ga je pridobil film za najširše ljudske plasti. Če smo poznali pred četrstoletlejem kot edino velesilo časopisje, če ne upoštevamo denarja, ki je žal itak prvi in zadnji nagib vsemu človeškemu dejanju in nehanju, je zrastle v kinu druga in

prav tako mogočna velesila. Na tisoče in tisoče kinogledališč je danes na svetu, milijoni in milijoni pa se vsak dan ob filmih uče vse to, kar jim film nudi. Zal je velik del filmov slab in ne vzgaja občinstva. Vendar pa si je pridobil film tudi na prosvetnem polju že ogromnih zaslug, še več pa bo ob primernem pospeševanju poučnega in kulturnega filma lahko dosegel.

Zato je dolžnost vsakega prosvetnega društva, da vzame resno v pretres vprašanje, ali naj pri izvrševanju svojega prosvetnega programa vzame v pomoč tudi film. Isto kar velja za skioptikon v vzgojnem, poučnem oziroma prosvetnem pogledu, velja še v pomnoženi meri za film. Najprej se nam zdi potrebno, da podčrtamo važno in bistveno prednost, ki jo ima kino, oziroma filmski projekcijski aparat v primeri s skioptikonom. Naj omenimo, da ima skoro večina kino aparatov vedno tudi napravo za projiciranje skioptičnih slik. To se pravi, skoro vsak kino aparat nam hkrati lahko služi tudi prav tako kot skioptikon. Z nabavo kino aparata nam torej odpade potreba po skioptikonu. Saj je ta že vključen v kino aparat. Z nabavo pa nikakor ne izgubimo vseh onih prednosti, ki nam jih morejo nuditi skioptikoni pri našem prosvetnem delu. Ogromna prednost, ki jo pa more pokazati kino aparat v nasprotju s skioptikonom je pa ta, da nam je z njegovo nabavo omogočena projekcija filmov, omogočena torej kino predstava.

S kino predstavami moramo pokazati v naših društvih svojim članom žive slike, ki se vrste nepretrgano druga za drugo. Taka predstava pokaže zato neprimerno več, kakor predavanje s skioptičnimi slikami. Prosvetno delo s pomočjo filma postane zato mnogo lažje, obsežnejše in zanimivejše. Film pa nam ne nudi samo obsežnega poučnega in prosvetnega materiala, ampak nam daje najugodnejšo priliko, da v društvu damo svojim članom tudi najprimernejšo in najlepšo zabavo. Sicer tudi skioptikon more služiti zabavi, vendar njegov končni uspeh iz daleka

zaostaja za uspehi filma. Če torej pregleđamo koristi, ki jih ima društvo od skioptikona v poučnem, prosvetnem in zabavnem pogledu in jih primerjamo z uspehi filma na tem polju, moramo soglasno priznati, da je film, oziroma kino aparat za društvo mnogo bolj pomemben, zlasti še zato, ker nam ostanejo vse koristi, ki nam jih morejo nuditi skioptikoni. Iz tega z ozirom na koristi članstva usmerjenega vidika, bi storilo vsako društvo edino pravilno le tedaj, če si nabavi mesto skioptikona kino aparat. Ostane še vprašanje, kaj

zahteva nabava kino aparata od društva v tehnično-strokovnem in denarnem pogledu. Nad vse važno pa si bo tudi ogledati splošno gospodarsko stran kina, torej njegovo rentabiliteto v društvu z neprevlekim številom članov.

(Dalje.)

»PSICEK LAJA, HOV, HOV, HOV.« TA
PRELEPA PESMICA FRANCETA LEVSTI-
KA JE BILA PRVIČ NATISNJENA
V »VRTCU« LETA 1885.

DROBIŽ

Iz prosvetne organizacije

Občni zbor Prosvetne zveze. Dne 8. okt. 1931. se je vršil XXXIV. redni občni zbor naše prosvetne matice. Zastopanih je bilo 84 društev po svojih delegatih in delegatinjah, dasiravno šteje Zveza samo v ljubljanski škofiji 299 društev. Številke najbolj jasno govorijo o idealnem in požrtvovalnem delu, ki ga vrši Prosvetna zveza tako v Ljubljani, kakor tudi na deželi. V Ljubljani je priredila centrala 22 prosvetnih večerov in 2 slavnostni akademiji, vpeljala je nove znake v jugoslovanskih barvah, in izdala je Društveni koledarček, ki je dosegel lepe uspehe. Pisarna je prejela in odposlala 7121 dopisov ter 16 okrožnic v 3515 izvodih. Za božič in za veliko noč je poslala več zabojev slovenskih knjig, revij, listov, pesmaric in iger našim izseljencem v Francijo, Belgijo in Holandijo. P. Z. ima največjo zbirko diapozitivov v naši državi. Zbirka šteje 298 serij z 9692 diapozitivi. Od teh je bilo izposojenih 506 serij, dalje je izposodila 171 normalnih filmov, malih pa 335, ter 156 gramofonskih plošč.

Njen potovalni odsek je priredil več romanj in potovanj v tu in incemstvu, skupna udeležba je presegala 4000. V bodočem letu bo zopet organiziral potovanje v Palestino in Egipt, dalje v Lurd, na Irsko na evh. kongres ter na slovansko božjo pot Censtohovo na Poljskem. Doma pa se bo vršilo potovanje na Trsat in na otok Krk.

Knjižnica Prosvetne zveze šteje 10.051 knjig in je izposodila tekom leta 1931 knjig. Knjižnico pa je obiskalo 11.609 oseb ali dnevno 42.

Bliskovito poročilo izkazuje živahen promet. Denarni promet je dosegel 5.519.015

dinarjev. Podpora je Prosvetna zveza prejela okroglo 20.000 Din manj kot lani. Ako pomislimo, da se vse delo vrši izključno s podporo dobrotnikov, zato bi pač merodajni faktorji segli globlje v žep.

Delo v prosvetnih društvih na deželi je kljub vsem neugodnim razmeram in kljub visokim finančnim taksam doseglo zelo lepe uspehe. 162 društev je poslalo statistiko in na podlagi te je včlanjenih v društvih 6112 moških in 5783 ženskih, odbori so imeli 940 sej. Društva so priredila tekom leta 27 tečajev, 197 skioptičnih predavanj, 171 filmskih in 418 navadnih. Na svojih odrih so vprizorili 778 iger. Pevski odseki pa so priredili 197 koncertov, godbenih koncertov pa je bilo 85, zabavnih prireditev 109 in poučnih izletov 87. Lastne knjižnice imajo v 140 društvih in štejejo 56.932 knjig. Podrobno delo vrše odseki, in sicer 73 društev pevske odseke, 10 društev godbe na pihala, 33 društev tamburaške zборе, 103 društva dramatične odseke, 32 društev radio odseke in 135 društev fantovske krožke, ki so večinoma tudi spornih odseki. Društva se zbirajo v 155 domovih, oz. dvoranah, ki so večinoma last dotičnih župnih cerkva. Važno kulturno nalogo vršijo tudi društvena glasila in publikacije. Člani torej niso deležni izobrazbe samo na društvenih sestankih in prireditvah, temveč imajo svoje glasnike tudi v domovih. V največji nakladi prihaja v družine »Društvenik«, dalje »Naš dom« ter glasilo ženskih in dekliških krožkov »Vigred«. Fantovski odseki pa imajo svoje glasilo »Kres«. Pevci, ki so včlanjeni v Pevski zvezi, dobivajo »Pevca«, odborniki pa »Vestnik P. Z.«. Veliko idealizma nesebičnega ter požrtvovalnega dela so pokazali graditelji dveh krasnih prosvetnih domov, ki sta bila meseca avgusta letos blagoslovljena, to je Prosvetni dom v

Nov. mestu in Prosvetni dom v Grobljah pri Domžalah.

Pevska zveza je v preteklem letu dosegla lepe uspehe. Danes je že 16 okrožij s 125 zbori, ki štejejo nad 3000 pevcev in pevk. Vršil se je tečaj za pevovodje, katerega se je udeležilo 62 oseb. Zveza je priredila 8. sept. v Ljubljani velik koncert, pri katerem je nastopilo 111 zborov s 2450 pevci in pevkami. Obširen prostor pred Nunsko cerkvijo je bil skoro premajhen za to množico. Koncert je bil najmočnejša manifestacija naše pevске ideje. Zveza pripravlja za 29. novembra Saltnerjevo »Jeftejevo prisegoc in del oratorija »Vnebovzetje«. Upamo, da se bo tudi s tem koncertom postavila naša Pevska zveza.

Praznik Kristusa Kralja, ki je glavni praznik Katoliške akcije, so praznovala ljubljanska prosvetna društva na zelo svečan način. Ta dan se je vršil socialni tečaj v Mladinskem domu, na katerem so predavali 4 odlični naši kulturni sodelavci. Isti dan so imeli člani fantovskih odsekov v trnovski cerkvi dopoldansko cerkveno pobožnost s skupnim obhajilom. Zvečer pa je bila v stolnici ob 6. uri slavnostna pridiga Kristusu Kralju. Zvečer ob 8. uri pa je bila v veliki dvorani Uniona, ljubka slovesnost, ki je veljala 700 letnici sv. Antona Padovanskega.

Koroški večer redno prirejajo naše organizacije meseca oktobra, da se spomnijo na brate, ki bivajo onstran Karavank.

Naša knjižnica

Podeželske knjižnice. Za lanski občni zbor PZ je poslalo statistična poročila 121 knjižnic, ki so imela skupno 41.739 knjig, izposodila so pa tekom leta 16.519 knjig. Na letošnjem občnem zboru je bilo pa poročano o 140 knjižnicah s 56.932 knjigami in 26.878 izposojenimi knjigami. To so na prvi pogled lepe številke, vendar samo na prvi pogled, kajti že lani je bilo 144 podeželskih knjižnic, le poročilo jih je poslalo samo 121. Iz tega bi se dalo sklepati, da imamo letos 4 — manj, kar je vse prej kot razveseljivo. Če te številke nadalje porazdelimo na posamezne knjižnice, vidimo, da ima vsaka povprečno dobrih 400 knjig, kar bi za silo še šlo, a če pomislimo, da ni izposodila vsaka knjižnica povprečno niti po 200 knjig v vsem preteklem poslovnem letu, potem moramo kar odkrito izjaviti, da velik del naših knjižnic ni vršilo svoje dolžnosti. K tem dejstvom se še povrnemo.

Ali vam je znano, da izdaja Prosvetna zveza v Ljubljani tudi dijaški list Mentorja, ki izhaja letos že 19. leto? In da objavlja letos v tem listu Janko Mlakar svoje zanimive spomine na dijaška leta? Mentor se

trudi, da bi prinašal samo take spise, ki bi bili trajno vrednosti, tako da bi ljudje še po dolgih letih z veseljem segali po starih letnikih tega odličnega dijaškega lista. Letošnja skupna 1. in 2. številka, ki je izšla začetkom oktobra t. l. prinaša na 48 straneh prispevke prof. dr. Jakliča (O značajnosti), Šolarjev obisk. Pri slovenskem slovničarju (Brezniku), Lovrenčičevo Prvo srečanje (z Breznikom), Debevčeve spomine na Levstika in še celo vrsto drugega branja ter mnogo slik iz Slovaške. Če hočejo naše knjižnice pritegniti zlasti mladino, naj ne pozabijo naročiti lista, ki bo tvoril nekoč privlačnost društvene knjižnice. Naroča se pri upravi Mentorja v Ljubljani, Miklošičeva cesta 5 in stane na leto Din 40.—, za dijaške Din 30.—.

Iz radijskega zvočnika

Ali kaj poslušamo predavanja? Veliko prosvetno delo vrši naša postaja s svojimi izbranimi cikli predavanj. Pred kratkim je pričela pravzaprav nova sezona predavanj. Med njimi bi radi opozorili na nekatere, ki so po svoji aktualnosti dokaj važna. Tako imajo dosti hvaležnosti poslušalcev predavanja prof. Pengova iz prirodopisja. Nad vse aktualna pa so nadalje predavanja o kulturnem filmu, ki nam jih podaja mlad prosveten delavec, ki se že delj časa bavi z resnim strokovnim studijem filma in še posebej strokovnega filma (Bogo Horvat). Kdo bi nadalje med izobraženci odrekel pomembnosti predavanja g. univ. prof. Dr. Vebra, ki predava o etiki in sociologiji evangelijev? Ne omenjamo posebej naših jezikovnih tečajev, ki jih je letos sedem. Ali pa res vsakdo, kdor utegne in ima aparat, poslušati predavanja in si znjimi širi znanje in bogati obzorje?

»Radio Ljubljana«, naš strokovni radijski tednik. Naš radijski tednik, ki je edini te vrste pri nas, se je v zadnjih številkah v marsičem izpopolnil. Tako prinaša spet stalen pregled domačega programa, opozorila in komentarje glavnih točk programa ter kot popolnoma novo pridobitev vsakokrat vsebino ene najbolj znanih oper, kar bo izvrstno služilo vsem, ki radi poslušajo operne oddaje, a jim težavo dela nepoznavanje operne vsebine. V doglednem času bo torej vsak naročnik lista posedoval zbirko vsebin vseh najbolj znanih opernih biserov, kar mu bo izborno služilo pri poslušanju opernih oddaj. List nadalje pripravljamo radi njegovih ostalih prispevkov. Tako izhajajo sedaj članki, ki osvetljujejo kakovost oddaj našega prosvetnega radia ter navajajo pota in načine za izpopolnitev. Vsak naš radio amater, ki se hoče z oddajami res okoristiti, naj postane zato naročnik.